

CHỮ LIÊM TRONG QUAN NIỆM CỦA HỒ CHÍ MINH VÀ Ý NGHĨA CỦA VIỆC HỌC TẬP, LÀM THEO CHỮ LIÊM TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

Vũ Thị Kiều Phương¹

¹Tiến sĩ, Viện Triết học, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Email: vtkphuong@outlook.com

Nhận ngày 10 tháng 10 năm 2019. Chấp nhận đăng ngày 25 tháng 11 năm 2019.

Tóm tắt: Trong bài viết này, tác giả tập trung làm rõ những nội dung cơ bản của chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh và chỉ ra ý nghĩa của việc học tập, làm theo chữ Liêm trong bối cảnh hiện nay. Tác giả nhấn mạnh rằng, chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh chứa đựng nội dung rất sâu sắc. Hồ Chí Minh chính là một tấm gương sáng về thực hành chữ Liêm. Chữ Liêm luôn nhất quán trong tư tưởng và thực tiễn cách mạng của Người, góp phần làm nên nhân cách Hồ Chí Minh. Việc học tập, làm theo chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh giúp giữ gìn và hoàn thiện nhân cách tốt đẹp của con người Việt Nam; giúp cán bộ, công chức, viên chức hoàn thành tốt chức trách được Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó; giúp Đảng luôn trong sạch, vững mạnh và xứng đáng là đảng cầm quyền.

Từ khóa: Chữ Liêm, Hồ Chí Minh, đạo đức cách mạng.

1. Chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh

Xuất thân trong một gia đình nhà nho yêu nước, Hồ Chí Minh sớm có nhận thức sâu sắc về chữ Liêm. Chữ Liêm đã được Hồ Chí Minh nói đến ngay sau khi Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa ra đời năm 1945, trong trước tác *Những nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hòa* (1945). Trong đó, sau ba nhiệm vụ cấp bách là diệt giặc đói,

giặc dốt và tiến hành tổng tuyển cử, nhiệm vụ cấp bách thứ tư mà Hồ Chí Minh nói đến là “mở một chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực hiện: CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH” [1, tr.7]. Theo Hồ Chí Minh, chiến dịch giáo dục lại tinh thần nhân dân bằng cách thực hiện “CẦN, KIỆM, LIÊM, CHÍNH” là một nhiệm vụ cấp bách của Nhà nước; bởi, trong một thời gian dài, chế độ thực dân “đã đầu độc dân ta với rượu và thuốc

phiện. Nó đã dùng mọi thủ đoạn hòng hu hóa dân tộc chúng ta bằng những thói xấu, lười biếng, gian xảo, tham ô và những thói xấu khác” [1, tr.7]. Chế độ thực dân đó không chỉ muốn hủy hoại con người Việt Nam về thể chất, mà thâm sâu hơn nữa, còn hòng hủy hoại cả bản chất tốt đẹp của con người Việt Nam. Do vậy, nhiệm vụ cấp bách đối với Nhà nước ta lúc bấy giờ là “phải giáo dục lại nhân dân chúng ta. Chúng ta phải làm cho dân tộc chúng ta trở nên một dân tộc dũng cảm, yêu nước, yêu lao động, một dân tộc xứng đáng với nước Việt Nam độc lập” [1, tr.7]. Liêm là một phần quan trọng trong nội dung giáo dục đó.

Rất nhiều lần Hồ Chí Minh nói rõ về nội dung của Liêm một cách nhất quán. Trong *Thư gửi phụ nữ Việt Nam nhân dịp Xuân Bính Tuất (1946)*, Người không chỉ định nghĩa ngắn gọn về Liêm: “Thấy của bất nghĩa/ Ta chớ tham thàn/ Thế tức là Liêm” [1, tr.199], mà còn chỉ rõ, Liêm là để thực hiện đời sống mới.

Trong *Đời sống mới (1947)*, Hồ Chí Minh bàn rất nhiều đến chữ Liêm. Theo Người, cùng với Cần, Kiệm và Chính, Liêm là một trong những nền tảng của đời sống mới, nếu mọi người “đều trong sạch, không tham lam, không đem của công dùng vào việc tư, thì mọi việc mới chạy. Cho nên ai cũng phải Liêm” [2, tr.112]. Nếu không có Liêm, “nếu tham lam ích kỷ, thì không thể phát đạt việc tăng gia sản xuất. Vì vậy, tăng gia sản xuất và đời sống mới phải đi đôi với nhau” [2, tr.116].

Trong quan niệm của Hồ Chí Minh, Liêm là “không tham danh vị, không tham

sống, không tham tiền, không tham sắc. Người cán bộ đã dám hy sinh cho Tổ quốc, hy sinh cho đồng bào, hy sinh vì nghĩa, thì không tham gì hết” [2, tr.260]; là “không tham địa vị. Không tham tiền tài. Không tham sung sướng. Không ham người tâng bốc mình. Vì vậy mà quang minh chính đại, không bao giờ hủ hóa. Chỉ có một thứ ham là ham học, ham làm, ham tiến bộ” [2, tr.292]; là “chớ tham của, chớ tham sắc, tham sắc thì hay bị mỹ nhân kế, chớ tham danh vọng, tham sống” [2, tr.594]; là “không tham ô và luôn luôn tôn trọng, giữ gìn của công và của nhân dân” [5, tr.145]. Nói một cách ngắn gọn, trong quan niệm của Hồ Chí Minh, Liêm là không tham những thứ bất nghĩa, bất chính, bất danh.

Trong *Cần Kiệm Liêm Chính* viết năm 1949, Người chỉ rõ sự khác biệt giữa Liêm của “ngày xưa” với Liêm của ngày nay. Nếu Liêm của ngày xưa chỉ để nói đến “những người làm quan không đục khoét dân”, “trong sạch, không tham lam”; thì Liêm của ngày nay có nghĩa rộng hơn và mọi người dù ở địa vị xã hội nào thì cũng đều phải Liêm. Hồ Chí Minh cũng cho rằng, cần, kiệm, liêm, chính có mối quan hệ rất mật thiết với nhau, là tiền đề của nhau. Và rằng, Liêm phải đi đôi với Kiệm, bởi “CÓ KIỆM MỚI LIÊM ĐƯỢC. Vì xa xỉ mà sinh tham lam. Tham tiền của, tham địa vị, tham danh tiếng, tham ăn ngon, sống yên đều là BẤT LIÊM”. Kiệm là điều kiện của Liêm, điều kiện để có Liêm. Trong các bài nói chuyện với cán bộ, viên chức nhà nước, Người nhiều lần nhắc lại rằng: Bởi có cần, có kiệm, “không tiêu

đến nhiều tiền, anh em viên chức mới có thể trở nên liêm, chính để cho người ngoài kính nể được” [1, tr.182]; có “tiết kiệm, không hoang phí xa xỉ, thì mới giữ được liêm khiết, trong sạch. Nếu hoang phí xa xỉ, thì ắt phải tìm cách xoay tiền. Do đó mà sinh ra hủ bại, những lạm, giả dối. Thậm chí làm chợ đen, chợ đỏ, thụt két, buôn lậu. Có cần mới kiệm. Có cần, kiệm mới liêm. Có cần, kiệm, liêm mới chính” [2, tr.241]; v.v..

Hồ Chí Minh cũng cho rằng, không phải cứ thực hiện các nội dung của Liêm thì đã có Liêm. Thực hiện Liêm như vậy mới chỉ là có Liêm “một nửa”. Để có Liêm thật sự, hoàn chỉnh thì không những mình thực hiện Liêm, mà còn phải giúp người khác cũng thực hiện Liêm. Trong *Bài nói chuyện tại Trường Trung cấp Quân đội* (1951), Hồ Chí Minh chỉ rõ: “Các chú không lấy của công làm của tư, không lấy chiến lợi phẩm về cho gia đình bè bạn mới chỉ là Liêm một nửa. Các chú phải dạy cho bộ đội và khuyến khích nhân dân không lấy của công, không lấy chiến lợi phẩm làm của riêng mới thật là Liêm” [4, tr.220].

Theo Hồ Chí Minh, mọi người (người cán bộ, người buôn bán, người có tiền, người cày ruộng, người làm nghề,...) đều phải có Liêm, phải thực hiện Liêm. Tuy nhiên, con người có thể trở nên bất liêm trong những hoàn cảnh, điều kiện nhất định. Người đặc biệt nhấn mạnh đến sự bất liêm của một bộ phận cán bộ trong các cơ quan, công sở nhà nước có quyền hành, bởi những người “trong các công sở đều có nhiều hoặc ít quyền hành. Nếu không

giữ đúng Cần, Kiệm, Liêm, Chính thì dễ trở nên hủ bại, biến thành sâu mọt của dân” [2, tr.122], làm hại dân và làm khổ dân. Không những thế, Người còn nói đến sự bất liêm của một bộ phận cán bộ thường tiếp xúc với của cải và tiền bạc của Nhà nước, bởi những người “ở các công sở, từ làng cho đến Chính phủ trung ương, đều dễ tìm dịp phát tài, hoặc xoay tiền của Chính phủ, hoặc khoét đục nhân dân. Đến khi lộ ra, bị phạt, thì mất hết cả danh giá, mà của phi nghĩa đó cũng không được hưởng. Vì vậy, những người trong công sở phải lấy chữ Liêm làm đầu” [2, tr.123]. Sở dĩ Người đặc biệt nói đến sự bất liêm của một bộ phận cán bộ trong các cơ quan, công sở nhà nước là vì, sự bất liêm ở những con người này không chỉ gây hậu quả nghiêm trọng về của cải vật chất của đất nước, mà còn làm ảnh hưởng đến uy tín của Đảng và Nhà nước trước nhân dân, làm suy giảm lòng tin của nhân dân vào chế độ xã hội, vào sự lãnh đạo của Đảng và Nhà nước.

Theo Hồ Chí Minh, Liêm là một phần của *đạo đức cách mạng* mà người đảng viên, người cán bộ tốt phải có, phải rèn luyện và việc đó không có gì khó cả. Trong *Kiểm điểm công việc của Đảng* (1949), Hồ Chí Minh chỉ ra rằng, không thực hiện được cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư thì “không xứng đáng là người cộng sản”. Người chỉ rõ thêm rằng, “một người cán bộ tốt phải có đạo đức cách mạng. Quân sự giỏi song nếu không có đạo đức cách mạng thì khó thành công. Muốn có đạo đức cách mạng phải có 5 điều sau đây: Trí - Tín - Nhân - Dũng -

Liêm” [2, tr.259]. Theo Hồ Chí Minh, sự tham ô, lãng phí và bệnh quan liêu sẽ “phá hoại đạo đức cách mạng của ta là cần, kiệm, liêm, chính” [4, tr.358], cho nên phải “tẩy sạch” chúng để “thực hiện cần kiệm liêm chính”. Công việc “*chống tham ô, lãng phí, quan liêu*” là “*rất cần thiết và phải làm thường xuyên*”, bởi nó “giúp cho cán bộ và đảng viên ta giữ gìn phẩm chất cách mạng, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư, một lòng một dạ phục vụ nhân dân, phục vụ cách mạng” [7, tr.418]. Liêm là một phần tư cách của đảng chân chính cách mạng, nên Đảng phải “đem tinh thần yêu nước và cần, kiệm, liêm, chính mà dạy bảo cán bộ, đảng viên và nhân dân” [2, tr.289]. Cho đến cuối đời, trong *Di chúc*, Người vẫn đau đáu về chữ Liêm trong xây dựng đạo đức cách mạng của Đảng, đó là: “Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần *đạo đức cách mạng*, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân” [8, tr.611-612].

Để chữ Liêm được thực hiện sâu rộng trong xã hội, theo Hồ Chí Minh, cần phải có sự tuyên truyền và kiểm soát, giáo dục và pháp luật về đức tính Liêm, nhất là cán bộ phải thực hành chữ LIÊM trước, để làm kiểu mẫu cho dân. Bởi lẽ, nếu cán bộ “thi đua thực hành liêm khiết” thì “sẽ gây nên tính liêm khiết trong nhân dân”. Và ngược lại, người dân cũng cần phải nâng cao dân trí của mình, phải biết quyền hạn của mình để có thể kiểm soát được cán bộ, để “giúp

cán bộ thực hiện chữ LIÊM”, bởi ““Quan tham vì dân đại”. Nếu dân hiểu biết, không chịu đút lót, thì “quan” dù không liêm, cũng phải hóa ra LIÊM” [3, tr.127]. Đó cũng chính là sức mạnh của dân chủ trong việc thực hành đức Liêm ở người cán bộ. Đồng thời, Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng, pháp luật cần phải “thăng tay trừng trị những kẻ bất liêm, bất kỳ kẻ ấy ở địa vị nào, làm nghề nghiệp gì”.

Tư tưởng của Hồ Chí Minh về vai trò của pháp luật đối với việc thực hiện Liêm trong xã hội cùng với những tư tưởng của Người về đức Liêm của người cán bộ trong *Bài nói chuyện với bộ đội, công an và cán bộ trước khi vào tiếp quản Thủ đô* (1954) hiện vẫn mang tính thời sự nóng hổi. Người chỉ ra rằng, cán bộ cách mạng của ta ở rừng núi đã quen với việc tiết kiệm của công, của riêng là điều rất tốt, nhưng khi về xuôi thì vẫn cần phải giữ gìn và thực hiện đức tính đó, bởi nếu không giữ được thói quen tiết kiệm thì sẽ tham ăn ngon, tham mua các thứ xa hoa mà đánh mất đức Liêm. Và rằng, có những người “khi kháng chiến thì rất anh dũng, trước bom đạn địch không chịu khuất phục”, nhưng “đến khi về thành thị lại bị tiền bạc, gái đẹp quyến rũ, mất lập trường, sa vào tội lỗi” [5, tr.46], bởi khi lương không đủ cho những cái tham đó thì người ta sẽ chỉ có cách: Hoặc là ăn cắp tiền của Chính phủ, hoặc là bị tiền mua chuộc. Hồ Chí Minh chỉ rõ rằng, những viên “đạn bọc đường” đó luôn nguy hiểm hơn cả bom đạn của địch, vì “nó làm hại mình mà mình không trông thấy”, nó làm con người mất đi tư cách, mất đi nhân cách.

Không chỉ có những tư tưởng sâu sắc và ý nghĩa về đức tính Liêm của con người trong xã hội, cuộc đời Hồ Chí Minh còn là một tấm gương sáng về thực hành chữ Liêm, luôn nhất quán trong tư tưởng và thực tiễn cách mạng của Người về chữ Liêm, góp phần làm nên *nhân cách Hồ Chí Minh*. Cho dù là lãnh tụ của Đảng và là Chủ tịch nước, cuộc sống của Người vẫn luôn giản dị và liêm khiết. Cả một đời Người luôn vì nước, vì dân; Người chỉ có một ham muốn là “làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn áo mặc, ai cũng được học hành” [1, tr.187] và đất nước ta “được độc lập, thống nhất, dân chủ”. Chính vì thế, chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh là một hằng giá trị về nhân cách con người mà Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam luôn trân quý và noi theo.

2. Ý nghĩa của việc học tập, làm theo chữ Liêm trong bối cảnh đất nước hiện nay

Từ nội dung chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh đã nêu ở trên, có thể thấy, việc học tập, làm theo chữ Liêm trong bối cảnh đất nước hiện nay có ý nghĩa sâu sắc:

Một là, giúp giữ gìn và hoàn thiện nhân cách tốt đẹp của con người Việt Nam.

Trong suốt 80 năm thực dân Pháp đã “đầu độc” nhân dân Việt Nam về tinh thần và thể chất, vì vậy ngay sau khi giành được độc lập dân tộc (1945), Hồ Chí Minh đã đề ra chủ trương giáo dục lại Cần, Kiệm, Liêm, Chính cho nhân dân. Song, đó không phải là lý do duy

nhất để rất nhiều lần Người nhắc lại việc cần phải giáo dục, rèn luyện đức liêm ở con người Việt Nam. Vấn đề là ở chỗ, hoàn cảnh có thể cám dỗ khiến cho người ta khó giữ được đức liêm và trở nên bất liêm. Thật vậy, trong bối cảnh hiện nay, chưa bao giờ con người Việt Nam có nhiều cơ hội để phát triển toàn diện đến thế, song cũng đối diện với nhiều cám dỗ đến. Những cám dỗ đến mức có thể khiến cho một số người sẵn sàng quên đi tư cách, nhân cách để cố đạt được mục đích, với các hoạt động như buôn gian, bán lận, lợi dụng kẽ hở của pháp luật để trốn thuế, lợi dụng chức quyền để tham ô, tham nhũng,...

Học tập, làm theo chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh không có nghĩa là chúng ta phải kìm nén tất cả các ham muốn, từ bỏ tất cả những ước vọng. Hồ Chí Minh không hề phê phán những ham muốn và ước vọng chân chính của mỗi con người, mà chỉ phê phán những ham muốn và ước vọng có thể làm cho người ta trở nên bất liêm và do đó, bị thui chột tư cách, nhân cách. Trong bối cảnh phát triển của đất nước ta hiện nay, làm giàu và có cuộc sống sung túc là ham muốn và ước vọng của mỗi người dân. Song, ham muốn và ước vọng đó chỉ chân chính khi dựa trên cơ sở lao động cần cù, tiết kiệm, sáng tạo, hợp pháp và không gian lận. Còn chừng nào làm giàu và có cuộc sống sung túc bằng cách tham ô, tham nhũng, gian lận và bất hợp pháp thì đó là ham muốn và ước vọng bất liêm. Học tập, làm theo chữ liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh sẽ giúp cho con

người Việt Nam giữ gìn và hoàn thiện được nhân cách tốt đẹp, đồng thời có thể phát triển toàn diện. Đây là một quá trình đòi hỏi sự tự giác và nỗ lực cao độ của mỗi cá nhân, cùng với đó là sự hoàn thiện không ngừng của thể chế nhà nước và hệ thống pháp luật.

Hai là, giúp cán bộ, công chức, viên chức hoàn thành tốt chức trách được Đảng, Nhà nước và nhân dân giao cho.

Cán bộ, công chức, viên chức là những người hoặc được nhân dân bầu nhằm thay mặt cho nhân dân giải quyết các công việc chung trong xã hội, hoặc được Đảng và Nhà nước giao cho trọng trách thay mặt Đảng và Nhà nước giải quyết các công việc của xã hội, của đất nước, và vì thế, cán bộ, công chức, viên chức bao giờ cũng có ít nhiều quyền hành trong xã hội. Nếu trong quá trình công tác, cán bộ, công chức, viên chức không giữ được đức Liêm, thì sẽ bị lòng tham làm mờ mắt, dẫn đến có những hành động làm tổn hại đến lợi ích của nhân dân và đất nước, như lạm dụng chức vụ, quyền hạn chiếm đoạt của công làm tài sản riêng, nhận hối lộ, tham ô, những nhiễu nhân dân,...

Trên thực tế, trong những năm gần đây, không ít cán bộ, công chức, viên chức đã bị kiểm điểm, cảnh cáo, kỷ luật về mặt Đảng và thậm chí bị truy cứu trách nhiệm hình sự bởi những hành vi vi phạm pháp luật [Xem: 9]. Sở dĩ họ bị lòng tham làm mờ mắt là bởi, trong bối cảnh đất nước hiện nay, mặt trái của nền kinh tế thị trường đã kích thích và tạo điều kiện cho những ham muốn xấu xa về tiền tài và sắc dục trỗi dậy, lấn át những ham muốn chân

chính ở họ. Điều đáng tiếc là, trong số những cán bộ, công chức, viên chức có những sai phạm nghiêm trọng, bị xử lý theo pháp luật..., có cả một số cán bộ cao cấp. Họ không những không hoàn thành chức trách mà Đảng, Nhà nước và nhân dân giao phó, mà còn làm tổn hại đến uy tín và hình ảnh của Đảng và Nhà nước trước nhân dân, làm chậm tiến trình phát triển của đất nước.

Học tập, làm theo chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh sẽ giúp cho cán bộ, công chức, viên chức luôn xác định rõ bản phận của mình trong xã hội, cũng như trách nhiệm của mình trước Đảng, Nhà nước và nhân dân để cố gắng phấn đấu hoàn thành tốt nhiệm vụ đã được giao phó. Bởi lẽ, theo Hồ Chí Minh, tất cả cán bộ, công chức, viên chức trong Chính phủ không phải là “quan cách mạng”, mà đều là “đày tớ của nhân dân”, còn dân là chủ, dân làm chủ. Vì vậy, mọi cán bộ, công chức, viên chức “phải hết lòng hết sức phục vụ nhân dân, phải cần, kiệm, liêm, chính” [6, tr.113]. Điều đó không có nghĩa là cán bộ, công chức, viên chức không được có cuộc sống riêng tư hay không được có những ham muốn bình thường của một con người, mà vấn đề là “trước hết phải làm tròn nhiệm vụ phục vụ nhân dân” [6, tr.113].

Ba là, giúp Đảng luôn trong sạch, vững mạnh và xứng đáng là Đảng cầm quyền.

Để lãnh đạo cách mạng và xứng đáng là đảng cầm quyền, “Đảng phải mạnh. Đảng mạnh là do chi bộ tốt. Chi bộ tốt là do các đảng viên đều tốt” [8, tr.113]. Sức mạnh của Đảng là “ở tinh thần kỷ luật tự

giác, ý thức tổ chức nghiêm chỉnh của cán bộ và đảng viên” [7, tr.67]. Song, đáng tiếc là, trong những năm gần đây, số vụ việc đảng viên lạm dụng chức quyền, tham ô, tham nhũng bị phát hiện và phải chịu các hình thức kỷ luật của Đảng và bị truy cứu trước pháp luật ngày một nhiều. Một trong những căn nguyên cơ bản của các vi phạm đó là do họ đã không giữ được đức Liêm của người cộng sản trước những cám dỗ của đời thường. Đức Liêm của người cộng sản không chỉ bao gồm đức Liêm của một con người bình thường, mà còn bao hàm cả những phẩm chất đạo đức và trách nhiệm phục vụ nhân dân của người cách mạng. Khi người đảng viên không giữ được sự liêm khiết, lợi dụng chức vụ, quyền hạn để mưu cầu lợi ích cá nhân, thì sẽ gây những ảnh hưởng xấu đến uy tín của tổ chức đảng, hơn thế còn làm suy giảm lòng tin của nhân dân vào sự lãnh đạo của Đảng.

Theo Hồ Chí Minh, người cộng sản không phải là “quan cách mạng” và không phải cứ viết lên trán hai chữ cộng sản là sẽ được dân tin, dân yêu. Người cũng nhấn mạnh rằng, đạo đức cách mạng không phải trên trời rơi xuống, nó do rèn luyện bền bỉ mà nên. Đức Liêm trong đạo đức cách mạng của người đảng viên cũng thế, phải rèn luyện mới có, mới giữ gìn và hoàn thiện được, nhất là trong bối cảnh phát triển của đất nước ta hiện nay. Học tập, làm theo chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh sẽ giúp cho mỗi đảng viên và qua đó là các tổ chức đảng luôn trong sạch và vững mạnh, để Đảng xứng đáng là Đảng cầm quyền và lãnh đạo cách

mạng Việt Nam. Công cuộc phòng, chống tham nhũng đang được Đảng thực hiện quyết liệt trong những năm gần đây chính là sự học tập, làm theo chữ Liêm trong quan niệm của Hồ Chí Minh để “*chỉnh đốn lại Đảng*”, để “cho mỗi đảng viên, mỗi đoàn viên, mỗi chi bộ đều ra sức làm tròn nhiệm vụ đảng giao phó cho mình, toàn tâm toàn ý phục vụ nhân dân” [8, tr.616], để giữ gìn và nâng cao đức Liêm ở mỗi người đảng viên cũng như trong toàn Đảng và qua đó, để Đảng luôn trong sạch và vững mạnh, xứng đáng là Đảng cầm quyền.

Tài liệu tham khảo

- [1] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.4, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [2] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.5, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [3] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.6, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [4] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.7, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [5] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.9, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [6] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.11, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [7] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.13, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [8] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, t.15, Nxb Chính trị Quốc gia, Sự Thật, Hà Nội.
- [9] *Sẽ duy trì, làm quyết liệt hơn công tác phòng, chống tham nhũng* trên Báo Điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam: <http://dangcongsan.vn/thoi-su/se-duy-tri-lam-quyet-liet-hon-cong-tac-phong-chong-tham-nhung-529787.html> ngày 26/07/2019.